

М.: ИНФРА-М, 2002. – 669 с.

16. Мищенко А.П. Стратегическое управление. – К.: Центр учебной литературы, 2004. – 336 с.

17. Зуб А.Т. Стратегический менеджмент: Теория и практика. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 415 с.

18. О'Шонесси Дж. Принципы организации управления фирмой. – М., 1999. – 320 с.

19. Обремчук В.Ф. Стратегия предприятия. – К.: МАУП, 2000. – 128 с.

20. Немцов В.Д., Довгань Л.Е. Стратегический менеджмент. – К.: ОАО „УВПК ЕКСПОБ”, 2001. – 560 с.

21. Дойль П. Менеджмент: Стратегия и тактика. – СПб.: Питер, 1999. – 560 с.

22. Зайцев Л.Г., Соколова М.И. Стратегический менеджмент. – М.: Юристъ, 2002. – 416 с.

23. Кондрацкая Г.И. Стратегический менеджмент. – К.: Знание, 2006. – 366 с.

Получено 21.08.2006

УДК 658.14.17

Я.Г. ЗАДОРЖНА

Харківський національний економічний університет

ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА І СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ

Аналізуються та уточнюються визначення понять “фінансові ресурси”, “фінансовий потік” та “грошовий потік”.

Здійснення практично всіх видів фінансових операцій підприємства генерує певний рух коштів у формі витрат і надходжень. Найважливішою ознакою фінансової стабільності підприємства, передумовою забезпечення його економічного розвитку в ринкових умовах є безперервний та узгоджений з іншими видами потоків фінансовий потік. Нажаль, у фінансово-економічній літературі й досі не існує єдиної точки зору щодо економічної сутності та змісту цього поняття. Відмінності в трактуваннях поняття “фінансовий потік” пов’язані ще й з різноманітністю сфер його застосування (фінанси, логістика).

З метою систематизації існуючих визначень та уточнення сутності поняття “фінансовий потік” доцільним є розгляд таких пов’язаних з ним категорій, як “фінансові ресурси”, “гроші”, “потік” та “грошовий потік”.

Розглянемо категорію “фінансові ресурси”.

В.О.Сичов вважає, що “фінансові ресурси” – це грошові нагромадження і грошові фонди, що створюються підприємствами, об’єднаннями в процесі розподілу і перерозподілу суспільного продукту і національного доходу” [9]. В цьому разі необхідне деяке уточнення, оскільки не всі грошові фонди, які формуються на підприємстві, є

фінансовими ресурсами, наприклад фонд заробітної плати. Крім того, у наведеному визначенні відсутнє призначення фінансових ресурсів. Тому, як на нашу думку, слід уточнити призначення фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності.

Зокрема, В.М. Родіонова вважає, що “фінансові ресурси – це грошові доходи і нагромадження, які перебувають у розпорядженні суб’єкта господарювання і призначені для виконання фінансових зобов’язань, здійснення витрат розширеного відтворення та економічного стимулювання працюючих” [12]. Недоліком цього визначення є відсутність інформації про джерела формування фінансових ресурсів. Втім, В.К.Сенчагов при визначенні поняття фінансових ресурсів вказує на джерела їх формування і вважає, що “фінансові ресурси народного господарства являють собою сукупність грошових нагромаджень, амортизаційних відрахувань та інших грошових коштів, які формуються в процесі створення, розподілу і перерозподілу сукупного суспільного продукту” [8]. Але він не зазначає у визначенні призначення фінансових ресурсів.

На нашу думку, заслуговує на увагу визначення фінансових ресурсів П.Ю.Буряка, який вважає, що “фінансові ресурси – це частина грошових коштів суб’єктів господарювання, яка перебуває у їх розпорядженні і спрямовується на виробничий, соціальний розвиток, матеріальне заохочення” [3]. Таким чином, грошові кошти можна віднести до фінансових ресурсів тільки в період їх використання не за цільовим призначенням.

Як бачимо, у жодному з визначень не враховується, що фінансові ресурси – це сукупність усіх грошових ресурсів, які надійшли на підприємство за певний період часу у процесі реалізації продукції, основних і оборотних засобів. Також не враховується той факт, що фінансові ресурси обслуговують операційну, інвестиційну та фінансову діяльність. Жоден автор не зміг одразу врахувати всіх ознак фінансових ресурсів підприємства.

Отже, проаналізувавши визначення представників різних економічних шкіл Росії та України, можна дійти висновку, що поняття “фінансові ресурси” досить складне й потребує детального дослідження і постійного уточнення. Також хотілось би відзначити, що фінансові ресурси – це кошти, які знаходяться у розпорядженні держави та суб’єктів господарювання і призначені для створення умов розширеного відтворення, а не для покриття власних потреб підприємства; вони є базисним ресурсом, без якого неможливе функціонування й розвиток підприємства.

Тому під фінансовими ресурсами будемо розуміти сукупність

усіх грошових ресурсів, котрі надійшли на підприємство за певний період часу у процесі реалізації продукції, основних і оборотних засобів та використовуються у статутних цілях підприємства.

Гроші є невід'ємною частиною як фінансових так і грошових потоків. Гроші вивчалися багатьма вченими, такими як Ф.Хайек, Е.Бем-Баверк, К.Менгер та ін., але, з нашої точки зору, найбільш вдалим є визначення: “Грошові кошти – це абсолютні кошти обміну [6].”

Так, згідно з трактуванням економічної енциклопедії під потоком слід розуміти масу різних ресурсів, товарно-матеріальних цінностей, що перебуває в постійному русі впродовж певного періоду [5, с. 15]. З визначення витікає існування різних видів потоків, в тому числі і грошових.

А.В. Попов вважає, що грошовий потік – це рух, тобто приплив і відтік коштів у фірмі. Більшість вчених фінансовий потік розглядають як складову частину об'єкта управління у комерційній логістиці. Так, О.А.Новіков і С.А.Уваров вважають, що “фінансовий успіх фірми не може бути забезпечений тільки за допомогою матеріальних ресурсів, послуг і фінансів” [7].

І.В.Ліпсіц так визначає грошовий потік: “Потік грошей – сума прибутку (до оподаткування), амортизаційних і резервних відрахувань різного роду, врахованих у бухгалтерських реєстрах, але не виплачених у готівковій формі на сторону” [10]. Зауважимо, що сума оподаткованого прибутку може відображати лише чистий потік коштів, а не потік грошей загалом.

І.Бернар, Ж.-К.Коллі стверджують, що “грошовий потік відображає вартість обмінюваних товарів і послуг, а також рух боргових вимог, які є формою грошового обміну” [1, с.137]. З цього висловлювання видно, що фінанси поряд з грошима виступають загальним еквівалентом акту обміну, а це суперечить економічній природі фінансів.

Доречною є думка В.В.Галасюка [4], який вважає, що “доцільно застосовувати не поняття “грошового потоку”, а поняття “умовних грошових потоків”, яке у найзагальнішому вигляді можна визначити таким чином: умовні грошові потоки – це потоки об'єктів економічних відносин між суб'єктами економічних відносин протягом визначеного періоду часу, виражені у грошовому еквіваленті”. Такі потоки найповніше відповідають економічній суті фінансів, проте В.В.Галасюк, знову ж таки, визначає їх як грошові, надаючи їм лише ознаку “умовності”.

Аналізуючи існуючі визначення, можна зробити висновок, що грошові потоки – це надходження й вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.

Слід також зазначити, що деякі автори, наприклад В.В.Іванченко, В.В.Бочаров не розмежують грошові та фінансові потоки, на їх думку це одне й те ж. Хоча, В.В.Бочаров підкреслює, що однією з ланок цілеспрямованого використання фінансів для досягнення стратегічних і тактичних завдань є управління фінансовими (грошовими) потоками. Проте, у подальшому дослідженні вчений не проводить паралелей між фінансовими та грошовими потоками, зосереджуючи основну увагу на останніх. При цьому, в своїй роботі він подає двояке визначення грошових потоків:

- 1) грошовий потік – рух фінансових ресурсів у часі;
- 2) грошовий потік – обсяг грошових коштів, які отримує або виплачує підприємство протягом звітного чи планового періоду [2].

На наш погляд, автор поєднує різні за складом потоки ресурсів в одне поняття, що не зовсім коректно.

Розглянемо фінансовий потік з погляду логістики. Відомо, що основною метою фінансового обслуговування матеріальних потоків у логістиці є забезпечення їх руху фінансовими ресурсами в необхідних обсягах у потрібний термін. У найпростішому випадку кожному матеріальному потоку відповідає свій фінансовий потік.

Логістика виділяє два підходи до вивчення фінансового потоку:

- 1) фінансовий потік – це будь-яке переміщення фінансових коштів у макроекономічному або мікроекономічному середовищі;
- 2) рух фінансових коштів тільки в логістичних системах або між ними.

Дещо суперечливими є погляди на фінансові потоки В.І.Терьохіна, С.В.Мойсєєва, С.Н.Циганкова, які вважають, що фінансовий потік складається з двох елементів: надходжень фінансових ресурсів з різних джерел і компенсаційних виплат [11]. Водночас вони зауважують: "Об'єкт фінансового управління фірмою – це фінансові ресурси." Можна зробити висновок, що в цьому понятті здійснюється ототожнення фінансових та грошових потоків.

Розмежування суті понять, пов'язаних з терміном "фінансові потоки", наведено на рисунку.

Таким чином, у запропонованому визначенні, на відміну від існуючих:

- 1) поняття "фінансовий потік" конкретизується щодо його використання в сфері логістики;
- 2) враховується той факт, що фінансовий потік піддається впливу факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища;
- 3) зазначається, що він є своєрідним засобом реалізації функцій контролю логістичних операцій.

Дефініції понять, які використовуються при з'ясуванні сутності фінансових потоків

- 1.Бернар И., Колли Ж.-К. Толковый экономический и финансовый словарь. Т.1. – М.: Международные отношения, 1994. – 874 с.
- 2.Бочаров В.В. Управление денежным оборотом предприятий и корпораций. – М: Финансы и статистика, 2001. – 308 с.
- 3.Буряк П.Ю. Методологічні основи створення фінансово-промислових груп // Фінанси України. – 2003. – №11. – С.25-35.
- 4.Галасюк В.В. О необходимости использования понятия «условный денежный поток» // Фондовый рынок. – 2000. – №18. – С.18-20.
- 5.Економічна енциклопедія. Т.3. / За ред. С.В.Мочерного. – К.: Академія, 2002. – 951 с.
- 6.Курс экономической теории / Под. ред. М.Н.Чепурина, Е.А.Киселевой. – Киров: АСА, 2002. – 828 с.
- 7.Новиков О.А., Уваров С.А. Логистика. – СПб.: Изд. дом «Бизнес-пресса». – 1999. – 218 с.
- 8.Сенчагов В.К. Реформа цен: проблемы и реальность. – М.: Финансы и статистика, 1991. – С.54-57.
- 9.Сичов В.О. Розробка методології управління ефективністю діяльності виконавчих органів міської ради // Актуальні проблеми державного управління. – 2005. – №1. – С.317-327.

10.Словарь коммерсанта: толковый русско-английский и англо-русский / Сост. И.В.Липсиц. – М.: Машиностроение, ИНФРА-М, 1996. – 334 с.

11.Финансовое управление фирмой / Под ред. В.И.Терехина. – М.: ОАО «Изд-во «Экономика», 1998. – 247 с.

12.Финансы / Под ред. В.М.Радионой. – М: Финансы и статистика, 1995. – 432 с.

Отримано 09.08.2006

УДК 338.5

К.О.ВЕЛИКИХ

Харківська національна академія міського господарства

ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розглядається значення і використання витратного методу ціноутворення в сучасних умовах. Аналізуються особливості ціноутворення і застосування різних підходів до витратного методу.

В умовах ринку ціна є основним інструментом економічної діяльності підприємства. Застосування методу ціноутворення залежить від вибору основної мети діяльності підприємства. Виділяють, наприклад, такі основні цілі: досягнення максимального прибутку, максимальних обсягів продажу, максимальних темпів росту. Ціна обслуговує оборот, тому в ній повинні бути враховані інтереси і виготовлювачів, і споживачів. Ціни є економічним критерієм, на основі якого виконується оптимізація номенклатури й асортименту продукції, що випускається, при наявних матеріальних, трудових, фінансових ресурсах.

Застосовують два основних практичних підходи до ціноутворення: витратний і ціннісний [1]. Витратний підхід припускає таку послідовність аналізу і встановлення ціни: виріб – технологія – витрати – ціна – цінність – споживачі. В основі витратного методу лежать підтверджені документально витрати на виробництво і реалізацію. При ціннісному підході послідовність аналізу зворотна: споживачі – цінність – ціна – витрати – технологія – виріб.

Витратний метод припускає, як правило, пасивне ціноутворення, тобто встановлення цін на основі витрат чи цін конкурентів. Ціннісний підхід припускає максимізацію прибутку, насамперед, за рахунок досягнення найкращого для підприємства співвідношення «цінність-витрати». При цьому використовується активне ціноутворення. Встановлення цін погоджується з визначеною політикою збуту для досягнення обсягів продажу і величини витрат, що забезпечують необхідний прибуток. Під цінністю розуміється ціна (витрати і прибуток) плюс величина виграшу споживача.